Број 32. У Новом Саду, у петак 13. (26.) фебруара 1909. Година XLIV.

«Застава« излази сваки дан двапут.а та недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот од сваке врсте оваких ситних .слова,

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново!

XXVII.

У Србији је склопљено „ратно министарство“. То се министарство може управ назвати очајничко министарство.

Све се могло очекивати

Могло се очекивати и да Србија зарати сама против целе Европе, али се није могло очекивати овако министарство.

Ипак се догодило што нико није очекивао. Саставило се министарство из све четир странке. У то су министарство ушли и они, који су говорили да неће један с другим заједно ни у рај. И догодило се, да је Пашић, вођа највеће странке, изјавио, да он неће да стоји на челу министарства, нека буде министар председник други.

Жртвовати живот доста је тешко. Но ово што се догодило у Србији, више је но жртвовати живот. Овде су многи жртвовали самољубље, победили су сами себе.

То је могло да учини само — очајање.

* * *

Питали су сироту девојку, шта хоће. Она је одговорила: Посла. И то посла на мојој њиви.

Тако је отприлике одговарала нова влада у Србији. Она поручује Европи: Србија не може да живи ако нема везу с морем. И та веза с морем да иде кроз српску земљу.

То значи: Србија тражи од Босне и Херцеговине један узан део, који би је везивао с морем. То је далеко од Босне и Херцеговине. То је само узана „пањтљика“ од Босне и Херцеговине. Неки су назвали ту пањтљичицу: „тунел“, „ходник“, „црево“.

Ма како ко мислио о нашим дипломатама и о министру спољних послова Еренталу, не може нико претпоставити, да ће због тог заиста загазити у рат. Нико не зна ко би све загазио у тај рат и како би се свршио... Врло је вероватно, да ће и Европа учинити све, да због те „пањтљичице“ не дође до рата А ако ипак дође, онда је знак, да ће се решавати и друга питања.

* * *

Јуче је посланик Мезефи интерпелисао у угарском сабору. Он је питао: Зна ли министар-председник да наша заједничка војска спрема упад у Србију. И зна ли министар-председник да ове спреме за рат коче развитак наше трговине, нашег обрта и економије? Зна ли, да су они очеви и матере у тешком немиру, који имају синове у војсци? Ако то зна министар-председник: јел вољан да умири брижно јавно мнење, брижне очеве и матере, те да изјави, да Угарска не мисли на рат, нити да шаље „казнени поход“ у Србију.

И пита даље: Је ли министар вољан да изјави заједничком министру спољних послова, да у Угарској нико не жели рата ни са Србијом, ни са другом државом, него целокупно становиште протестује против рата за који нема ни повода ни потребе, него је то само ћеф неколицине људи. Говорник се позива још на II. чл. декрета из 1608. г. по коме у Угарској и њеним покрајинама краљ не сме водити рат ако земља на то не пристане. Тражи, да се тај декрет поново осигура и узакони.

На сваки начин код нас у Угарској не постоји одушевљење за рат. И не само одушевљење, него ни најмања тежња. Такав би рат, баш и кад би се најповољније свршио, донео Угарској нове незгоде и нове терете и нове заплете.

Зато је врло вероватно, да ће поред све ове ратне узбуне свршити се на крају ипак све мирно. Не треба до душе много очекивати од људске памети, али и људске погрешке имају ваљда границе.

ГОВОР

дра Јована Манојловића

уздинског посланика на угарском сабору и члана српске народне радикалне странке у једници посланичке куће 11. (24) фебруара приликом расправе законског предлога о новацима

(По стенографским саборским белешкама).

Славни саборе! По општим парламентарним начелима и нарочито по уставној пракси у Угарској давање новака значи израз поверења према влади. Ми нисмо били и нисмо у том положају, да можемо гласати на законске предлоге такове природе из таких разлога и баш стога овај законски предлог што је на дневном реду не примамо за основ специјалне расправе,

Славни саборе! Ја сам хтео да говорим још када је била општа расправа законског предлога о установљењу броја новака. Сматрао сам за потребно, да се изјавим овде у сабору у име српске народне радикалне странке. (Чујмо!)

Мању, мој врло поштовани посланички друг (кретање. Узвици: Не поштујемо га тако јако! Вика. Председник звони). Живо је осветлио, оштро је истакао становишта политичких странака према данашњем устројству војске, те ја сматрам потребним, да овде тачно обележим становиште српске народне радикалне странке у питању војске). (Чујмо!)

На раскрсницама политичког живота мени је Аријаднин конац мој политички програм: програм српске народне радикалне странке. Смело смем тврдити, да у Угарској нема политичке странке, која би имала такав тачно обележен програм, да је искључена свака сумња, као што је програм српске народне радикалне странке. У том програму налазим тачно упутство и за то, какво становиште да заузмем у питању војске. (Чујмо!)

Славни саборе! Пре свега истичем, да су јавноправна питања у народносном клубу отворена питања. У томе погледу прочитаћу из интерпелације мога посланичког друга и начелног друга Мите Мушицког, поднесене 16. новембра 1907 године, ове редове (чита): „Народносна странка врло добро зна и познаје наш, то јест српске народне радикалне странке политички програм и становиште. Отворено смо у народносној странци изјавили, да ми у јавноправним стварима стојима на програму независњачке странке. (Одобравање с лева.) Народносна је странка званично изрекла, да јавноправна питања сматра отвореним питањем. Када смо ми ступили у народносни клуб, нама посланицима српске народне радикалне странке осигуране су потпуно слободне руке у јавноправним стварима и онога тренутка, када би нам то народносна странка закратила, знали бисмо повући конзеквенције“. Полазећи са тога гледишта ни ми не можемо оспорити своме посланичком другу Мању право, да у име своје румунске народне странке овде у сабору или пак изван сабора по вољи слободно развија и изнаша свој политички програм у јавноправним питањима, те нарочито у војном питању, које је у Угарској свагда било јавноправно питање.

То право, ту слободу, коју смо дали моме поштованом посланичком другу Мању, придржавамо и за себе и сваком даном приликом и употребићемо је, као што ту слободу, то право употребљавам и сада овде у сабору.

У нашем програму има, да се стална војска укине уставним путем. Издржавање сталне војске стаје државу грдних материјалних жртава. Чувајући и одржавајући положај двојне монархије као велике силе, ми материјално пропадамо, а овамо данас народи воде своје борбе материјалним средствима и ми нећемо материјалном пропашћу Угарске да платимо уображену задаћу монархије у светској историји. (Одобравање на левици). — Дотле пак, док се ова тачка нашег програма не оствари, морамо да заузмемо становиште и према садањем устројству војске и то наше становиште не познаје никакво колебање ни неодлучност. М, српска народна радикална странка тражимо самостално угарско царинско подручје, (одобравање на левици), ми тражимо самосталну угарску банку (живо одобравање на левици) и тражимо, да се јавноправни односи Угарске према Аустрији сведе на персоналну унију. (Живо одобравање на левици.)

Полазећи пак сада са таког гледишта, ми не можемо тражити друго, до да се на место заједничке или укупне војске успостави самостална угарска војска (живо одобравање и тапшање на левици) и самостална аустријска војска. Наше је уверење, да снага монархије не лежи у заједничкој војсци. (Истина! Тако је!).

Што се пак тиче тога, да се у војсци немачки језик замене мађарским, у томе погледу је наше становиште оно исто, које уопће заузимамо у погледу положаја мађарског језика на осталим пољима државна живота. Ми признајемо и тражимо, да се мађарском језику и у војсци даде безусловна предност. (Живо одобравање и тапшање на левици). Ми немамо ништа против тога, да се немачки језик истисне из војске и замене мађарским језиком.

Међутим с друге стране тражимо, да се и у војсци, као и на другим пољима државна живота, законом осигура достојно поље језицима и културама (немађарских) народности (Одобравање.)

То је, што сам сматрао за потребно кратко, али одлучно да изјавим овде у сабору у име српске народне радикалне странке.

Законски предлог пак, као што сам рекао, не усвајам за основ специјалне расправе. (На левици усклици: Живео! Говорнику многи честитају)

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска

Посредовање сила.

Из Берлина јављају, како међу силама још није постигнут споразум у погледу посредовања. Француска се труди свом снагом, да дође између Немачке и Русије до споразума Истичу се чак гласови, како Немачка, и ако не би могла званично да са осталим силама посредује у Бечу, то учинити пријатељским путем, јер то не би изгледало да се цепа од свог савезника.

Немачка и Русија

У Немачкој је изазвао велику узрујаност један чланак руског листа „Новоје Времја“. У њему се вели: да је прикупљање аустроугарске војске хајка против Србије У Берлину изгледа да неће да виде кривца у вуку, већ у јагњету, које неће својевољно да дозволи да га вук прогута. Немачка влада прети Русији, да ће са две силе имати посла, ако помогне Србији.

Ми не желимо рата, али га се не бојимо, још мање се бојимо празних фраза. Ако Аустроугарска и Немачка пођу против Русије имаће такође да

рачунају са два противника. Но ипак не верујемо у рат између Русије и Немачке. Немачка неће жртвовати свој опстанак у једном рату за љубав Аустроугарске. Немачка далеко више тежи, да од Аустрије добије оно, што ће Аустрији преостати после једног рата са Русијом.“

Енглеска и Аустроугарска.

Бечки листови имају из Лондона вест, да је стање врло запето. То сведоче не само најновије вести из Беча, Будимпеште и Београда, већ и вести из Париза и Петрограда. Енглески листови пишу како Европа стоји већ пред навечерјем рата, који се може из једног местимичног заплета развити у велики европски рат. Енглески листови доносе уводне чланке о рату и скоро без изузетка непријатељски пишу против Аустроугарске. Бечки листови примећују на то, како српско јавно мнење не распаљује само панславизам Русије, већ и опасно подстицање доброг дела енглеске штампе.

Расположење у Србији.

Бечки и пештански листови доносе, како је вест, да је образована нова влада, која се састоји из вођа свију странака, изазвала не само у Београду, већ и у целој Србији највеће одушевлење. Сви је зову владом рата и сви су уверења, да је само опасност која прети од Аустроугарске, могла зближити све странке у Србији, да саставе једну јаку владу, у којој је цео народ Србије заступљен.

Још једна изјава престолонаследника Ђорђа.

Бечки листови доносе да је престолонаследник Ђорђе примио председника народне одбране Нушића и шефа добровољачког кора пуковника Мишковића. Рекао им је да известе добровољачки кор, да је чврсто одлучио, да се не бори као официр у редовној војсци, већ да иде у рат као заповедник једног добровољачког одељења. И он ће то извести ма колико му стављали тешкоћа. „Легија смрти“ то је његов идеал, и сматраће се најсретнијим човеком, да јој стане на чело. Уједно им је показао брзојав руског генерала Спиридоновића, у којем му овај јавља, кад стижу у Србију првих три стотине руских официра.

Расположење у Црној Гори.

Бечки листови доносе како није истинита она вест, да ће се кнез Никола одвојити од Србије и на своју руку измирити са Аустроугарском. Износе како је расположење у Црној Гори врло узрујано против Аустроугарске и да Црна Гора као и пре чврсто стоји уз Србију.

Руско оружје за Црну Гору.

Бечки листови доносе, како је аустроугарска влада извештена, како је већ на путу један руски брод, који носи оружје руске владе за Црну Гору. Пристанишна полиција у Бару, добила је већ упутства из Беча за тај брод, који ће тамо сваког часа стићи, да га врати натраг. И сад виде, да ће доћи до новог заплета, и то између Русије и Аустроугарске.

Повереница српској народној радикалној странци.

Маринци. Српска православна црквена општина маринчко-петровачка у својој скупштинској седници од 30. децембра 1908. год. изразила је своје поверење одлучним народним борцима, посланицима српске народне радикалне странке на нашем народно-црквеном сабору ради њиховог мушког и истрајног рада у одбрани и дозиђивању наше народно-црквене автономије.

Освета црногорска.

Бечки листови имају са Цетиња вест, да су Црногорци убили Лазара Ерцеговића, вратара аустроугарског посланства у Цариграду и Јову Гркљанина. Црногорци су у њима упознали аустроугарске шпијоне, те су их батинама испребијали и камењем засули, пошто су им прво одсекли уши и носеве.

Српске уходе.

Јуче су бечке новине донеле вест, како се у неким крајевима Хрватске и Славоније налазе уходе из Србије, и дражe свет и прете бомбама. Сад доносе бечке новине из Љубљане вест, како се у Крањској налазе уходе из Србије. Опазили су, веле неке мрачне прилике код јужне железнице у близини Францдорфа. С тога је наређено, да се чува та важна позиција. Две компаније 27. домобранске регименте отишле су онамо. Шта су хтеле те мрачне прилике и ко је у њима упознао уходе, о томе се не вели ништа.

Осуђен патријарашки синђел.

Пишу нам из Митровице: „Ономад је код нашег судбеног стола била казнена расправа против патријарашког синђела Макарија Гаврилова. Тужио га је г. др Ђорђе Красојевић, да је као бивши епархијски бележник злоупотребио свој претпостављени званични положај према епархијском канцелисти Мирилову, заповедајући му и присиљавајући га да на прошлогодишњем избору народног заступника у Карловцима гласа не за Красојевића него за Николића Подрињског. Кривица је доказана била на расправи, а судбени стол је осудио Макарија на 14 дана затвора, који се може претворити у новчану глобу. Сигурно с обзиром на хаљину, коју Макарије носи. Али та хаљина, па ни црвен појас ни црвена постава није сметала Макарију Гаврилову, да се на судској расправи брани и ординарном неистином. Тврдио је н. пр., да за време избора заступника није он био епархијски бележник. (Та, да које могао други бити бележник оне „фине“ конзисторије, него „фини“ Макарије, поред „финог“ потпредседника Анатолија!)

Неистинито исказивање и бранење Макаријево на расправи, изазвало је оправдану индигнацију, сигурно и међу судијама и код државног одветника. Иноверци су у суду питали: Па то ли је ваш патријарашки синђел? „Да, да, патријарашки синђел,“ одговарали многи Срби — оборене главе.“

Како поступају са штрајкачима у Мисиру.

Енглески листови јављају, како је више хиљада ђака мисирског свеучилишта отпочело штрајк ради неких нових установа на свеучилишту које им се нису свиделе. Министар просвете одмах нареди полицији, да позове вође штрајкача и да их доведе пред њега. Када је то учињено министар сам својеручно пограби корбач и испраши ђаке. После тога су по жељи мухамеданског становништва ђаци одмах пуштени на слободу, па и укинуте оне новотарије на свеучилишту, што се ђацима нису свиделе. Штрајк је дакле успео и то без великих жртава. Ни вође штрајка се не срде на министра због оно мало очинског савета.

Војна саветовања.

„Будимпешти Туд шито“ јавља, како ће се ових дана у свима већим војним средиштима одржати научна војна саветовања. Тим саветовањима руковаће три војна надзорника и додељени им генерали. Они су подељени у три групе и свакој групи је одређено неколико места. На челу једне групе стоји велики војвода Еуген, на челу друге пешачки генерал барон Албори, а треће фелцајгмајстор Фидлер. Расправљаће се о војним вежбама и сличним питањима. Споменути лист сматрао је за потребно да истакне и то, како та саветовања не стоји ни у каквој вези са данашњим приликама.

Женска у мушком оделу

У Черновицу (у Буковини) умро је ових дана главни келнер у тамошњој првој гостионици, по имену Михајло Семениук. Лечник који је прегледао болесника пре смрти, пронашао је, да се болесник отровао и да није мушко него женско. Семениук се отровала ради тога, што се у један мах уплашила, да ће је препознати као женску и да онда неће више моћи служити као келнер. Та ју је мисао толико прогањала, да се напослетку волела убити, него да то доживи.

Поплава.

Приближује се пролеће, па се ближи и опасност поплаве. Тако већ сада јављају из Баје, како поплава прети општинама, што леже дуж Дунава од Баје до Домборија. Министарство пољопривреде је с тога изаслало у Бају главне мернике и ови се већ латили посла. Око 100 радника лупају нагомилане санте код Шикшда Копања и осталих општина.

Брзојави „Застави“.

Стигли 12. фебруара.

Угарски сабор.

Будимпешта. Ђорђе Нађ предложио је, да сабор обвеже домобранског министра, да увек поднесе извештај о војницима, који се позову под заставу. Домобрански министар устао је против предлога, но сабор је предлог усвојио.

Баново путовање

Будимпешта. Бан је отпутовао из Будимпеште, али ће за најкраће време опет доћи у Будимпешту.

Одбор за банку.

Будимпешта. Одбор за банку сазват је за 2. март п. н. е.

Аустроугарска и Турска.

Цариград. Између Хилми паше и аустроугарског посланика Палавичинија дошло је до споразума у питању Турске и Аустроугарске гледе анексије.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

ЛИЦИТАЦИОНА ОБЈАВА.

На јавној лицитацији, која ће бити у понедељак 16. фебруара (1. марта) и следећих дана у 10 сати пре п дне продаваће се у манастиру

БЕЗДИНУ

прво 200 глава оваца, које су се већ већином ојагњиле, а затим ће се издавати у закуп за једну годину дана оранице истога манастира за пролетњи усев.

Закупнина се плаћа прва половина одмах при лицитацији, а друга половина крајем маја 1909. године. Издаваће парцеларно по 2 јутра. Земља се предаје у поред одмах чим се плати прва половина закупнине. Осим аренде закупник плаћа још и по јутру 1 круну на име мерничког трошка и биљеговине колико по закупу припада.

Ко хоће земљу да лицитира, положе жаобину 10% од почетне цене, коју одређује изасланик саборскот одбора.

Вршац, 11. (24.) фебруара 1909. год. 185 2-3

Божидар Поповић
члан и изасланик саборског одбора.

СРПСКА ЗАДРУГА
за међусобно помагање и штедњу
у Новом Саду

почевши од I. марта

исплаћује делимак VII. кола, по честици К. 10·40
за добро ставља рез. фонд, VII. кола по чест К. 10·40

Нови Сад, 22. фебр. 1909.

192 1-3 **Управа.**

Српска штампарија дра Светокара Милетића у Новом Саду.